

Πειραματικό Εργαστήριο Ήχου - Σεμιναριακός κύκλος διαλέξεων 2023: «Η επανάσταση του ήχου»

Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2023

1. «The Revolutionary Sound Machines / Οι επαναστατικές μηχανές ήχου»

Πέμπτη 28 Σεπτεμβρίου 2023 | 18:00-20:00

MOMus-Πειραματικό Κέντρο Τεχνών

Αποθήκη Β1, Προβλήτα Α', λιμάνι Θεσσαλονίκης

Ενώ ο 20ός αιώνας είναι ένας από τους πιο τεκμηριωμένους αιώνες στην ιστορία της ανθρωπότητας, ωστόσο φαίνεται ότι η ιστορία του πειραματικού και ηλεκτρονικού ήχου και της μουσικής, καθώς και ο αντίκτυπος που είχε στον πολιτισμό μας, είναι σε μεγάλο βαθμό άγνωστη ακόμη και από έγκυρους μελετητές. Η διάλεξη δίνει μια επισκόπηση ορισμένων από τις πιο σημαντικές και ριζοσπαστικές εφευρέσεις, που έγιναν τη δεκαετία του 1920-1930 από Σοβιετικούς εφευρέτες. Ζώντας συχνά στην πείνα και τη φτώχεια, οι δημιουργοί ονειρεύονταν την τέχνη, τη μουσική και την επιστήμη του μέλλοντος, όπου όλα θα ήταν διαφορετικά: ένας τέλειος άνθρωπος, μια αταξική κοινωνία, μια τέλεια επιστήμη και τεχνολογία.

Τα μουσικά όργανα Theremin και Rhythmicon, τα πρώτα συνθεσάιζερ, οι ορχήστρες θορύβου, ο γραφιστικός ήχος, τα σύντονα και οι υπολογιστές ήχου ήταν μόνο μερικά από τα σοβιετικά πειράματα στη μουσική τεχνολογία και την τέχνη του ήχου που αναπτύχθηκαν από καλλιτέχνες, ηθοποιούς, κινηματογραφιστές και ποιητές. Πολλοί εφευρέτες κατοχύρωσαν με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας νέες μηχανές ήχου που προορίζονταν ειδικά για την απόδοση της μουσικής «θορύβου». Ορισμένες συσκευές βασισμένες σε ηλεκτρο-οπτικές, ηλεκτρομηχανικές και νεότερες ηλεκτρονικές τεχνολογίες ήταν μπροστά από την εποχή τους για δεκαετίες.

Η διάλεξη πραγματοποιείται και στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Ηλεκτροακουστικής Μουσικής και Οπτικοακουστικών Τεχνών «Stereoma» που παρουσιάζεται στον χώρο.

2. «The Rhythmicon: Electrification of Rhythm / Rhythmicon: Ο εξηλεκτρισμός του ρυθμού»

Σάββατο 07 Οκτωβρίου 2023 | 12:00-14:00

MOMus-Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης-Συλλογή Κωστάκη

Μονή Λαζαριστών, Κολοκοτρώνη 21, Σταυρούπολη

Στη διάλεξη θα παρουσιαστεί η ιστορία του Rhythmicon, της πρώτης μηχανής παραγωγής ρυθμού στον κόσμο, που εφευρέθηκε από τον Ρώσο εφευρέτη Leon Theremin και τον Αμερικανό συνθέτη Henry Cowell στις ΗΠΑ, το 1931.

Το έργο υποστηρίχθηκε οικονομικά από τον Charles Ives και πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τον Ουκρανό συνθέτη και θεωρητικό Joseph Schillinger. Ο Henry Cowell έγραψε μια σειρά από συνθέσεις για αυτό το όργανο, όπως την Rhythmicana - Κοντσέρτο για Rhythmicon και ορχήστρα (1931) και την Μουσική για βιολί και Rhythmicon (1932). Αν και δεν μπήκε ποτέ σε μαζική παραγωγή, το Rhythmicon είναι ευρέως αναγνωρισμένο ως η πρώτη συσκευή στον κόσμο, ικανή να παίζει πολλούς ρυθμούς σε επανάληψη. Ο Joseph Schillinger υπολόγισε ότι θα χρειαζόταν 455 ημέρες, 2 ώρες και 30 λεπτά για να παίξει όλους τους συνδυασμούς ρυθμού που είναι διαθέσιμοι στο Rhythmicon, με μέση διάρκεια δέκα δευτερολέπτων για κάθε συνδυασμό. Σήμερα, η μοναδικότητα και η σπανιότητα του Rhythmicon συνεχίζουν να συναρπάζουν τους μουσικούς σε όλο τον κόσμο. Ένα από τα δύο μηχανήματα που σώζονται διεθνώς θα παρουσιαστούν στο κοινό.

Οι συμμετέχοντες στο σεμινάριο θα έχουν ελεύθερη είσοδο στο πάρτι ηλεκτρονικής μουσικής SPEKTRAUM x MOMus που θα γίνει στον χώρο της Μονής Λαζαριστών το Σάββατο 07

Οκτωβρίου 2023. Το πρόγραμμα θα ανακοινωθεί.

3. «The Terpsitone: Dancing in Tune / Terpsitone: Χορεύοντας συντονισμένα»

Πέμπτη 12 Οκτωβρίου 2023 | 18:00-20:00

MOMus-Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης-Συλλογή Κωστάκη

Μονή Λαζαριστών, Κολοκοτρώνη 21, Σταυρούπολη

Η διάλεξη αφορά στην ιστορία του Terpsitone, του πρώτου συστήματος μετατροπής της κίνησης σε ήχο στον κόσμο, που κατασκευάστηκε από τον Leon Theremin στις ΗΠΑ, το 1931. Το σύστημα υπήρξε μια παραλλαγή του διάσημου μουσικού οργάνου Theremin, όργανο το οποίο μπορούσε να παίζει κανείς από απόσταση, χωρίς να το αγγίζει. Στη περίπτωση του Terpsitone, αντί να χρησιμοποιεί για κεραία το χέρι του, ο μουσικός χρησιμοποιεί μια κεραία-πλατφόρμα για όλο το σώμα.

Οι κινήσεις των χορευτών μετατρέπονται σε αντίστοιχους τόνους - η κίνηση ενός χεριού ή ενός ποδιού αρκεί για να προκαλέσει μια αισθητή αλλαγή του τόνου. Σύμφωνα με τον Τύπο της εποχής: «Με την τελευταία συσκευή του καθηγητή Theremin, μια χορεύτρια μπορεί να δημιουργήσει μουσική από τις κινήσεις του σώματός της. Μια συσκευή στο πάτωμα είναι ο απόλυτος λόγος γι' αυτό... Η εφευρετική ιδιοφυΐα του καθηγητή Leon Theremin δικαίωσε επιτέλους έναν διάσημο ποιητή με άδεια μηχανικού». Πριν από πολλά χρόνια, ο Tennyson έγραψε: «Οι χορευτές χορεύουν συντονισμένα». Αν και δεν υπήρξε ποτέ μαζική παραγωγή, το Terpsitone χρησιμοποιήθηκε με επιτυχία τη δεκαετία του 1930 στις ΗΠΑ από μια ομάδα χορευτών, σε συνεργασία με τον Leon Theremin. Αργότερα δύο Terpsitone κατασκευάστηκαν στη Ρωσία τη δεκαετία του 1960-1970. Οι ανακατασκευές του οργάνου του Andrey Smirnov θα παρουσιαστούν στο κοινό και θα είναι διαθέσιμες για ...χορό.

4. «Sound out of Paper: The History of the Graphical Sound Techniques / Ήχος πέρα από το χαρτί: Η ιστορία των γραφιστικών τεχνικών ήχου»

Σάββατο 21 Οκτωβρίου 2023 | 12:00-14:00

MOMus-Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης-Συλλογή Κωστάκη

Μονή Λαζαριστών, Κολοκοτρώνη 21, Σταυρούπολη

Στη διάλεξη θα παρουσιαστεί η ιστορία της τεχνολογίας γραφιστικού (σχεδιαστικού) ήχου για τη σύνθεση μουσικής από το Φως, που αναπτύχθηκε στη Σοβιετική Ρωσία και τη Γερμανία στις αρχές της δεκαετίας του 1930 ως συνέπεια της νέας τεχνολογίας ηχητικού κινηματογράφου.

Όταν τον Οκτώβριο του 1929 προβλήθηκε η πρώτη σοβιετική ταινία ήχου, εκφράστηκε η ιδέα: «Τι θα συμβεί αν αντιληφθούμε κάποια αιγυπτιακά ή αρχαία ελληνικά κοσμήματα ως ηχητικό κομμάτι; Ίσως να τα ακούσουμε να παράγουν κάποια άγνωστη αρχαϊκή μουσική;». Μ' αυτή την αφορμή εφευρέθηκαν οι τεχνικές Γραφιστικού Ήχου, οι οποίες κατέστησαν δυνατή την πρόσβαση στον ήχο ως ορατό γραφιστικό ίχνος με μια μορφή που θα μπορούσε να μελετηθεί και να χρησιμοποιηθεί έτσι ώστε να μπορούν να παραχθούν ήχοι κατά βούληση καθώς και πολυφωνικά μουσικά κομμάτια, βασισμένα σε μαθηματικά και ακουστικά δεδομένα. Τα σχετικά εργαστήρια που δημιουργήθηκαν τότε έγιναν τα πρώτα πρότυπα για τα μελλοντικά κέντρα μουσικής υπολογιστών. Κατά τη διάρκεια της διάλεξης θα παρουσιαστούν μοναδικές και σπάνιες αρχειακές ηχογραφήσεις.

Πληροφορίες συμμετοχής:

Δηλώσεις συμμετοχής στο info.modern@momus.gr ή στο τηλ. 2310589143, μέχρι την Πέμπτη 28 Σεπτεμβρίου 2023 στις 14:00. Θα τηρηθεί σειρά προτεραιότητας.

Θα δοθεί πιστοποιητικό παρακολούθησης στους συμμετέχοντες του σεμιναριακού κύκλου από το

MOMus.

Κόστος συμμετοχής:

80€ / άτομο

60€ / άτομο για φοιτητές/φοιτήτριες, με την επίδειξη φοιτητικής ταυτότητας

Εφόσον υπάρχουν κενές θέσεις, το κόστος συμμετοχής σε μια δίωρη διάλεξη είναι 30€ / άτομο και για φοιτητές/φοιτήτριες 20€ / άτομο.